

Bosna i Hercegovina, MVTEO BiH- Ozonska jedinica BiH

KIGALI AMANDMAN Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, obaveze i izazovi u KGH sektoru u Bosni i Hercegovini

21.03.2023., SARAJEVO, KGH Konferencija, Sfera 2023

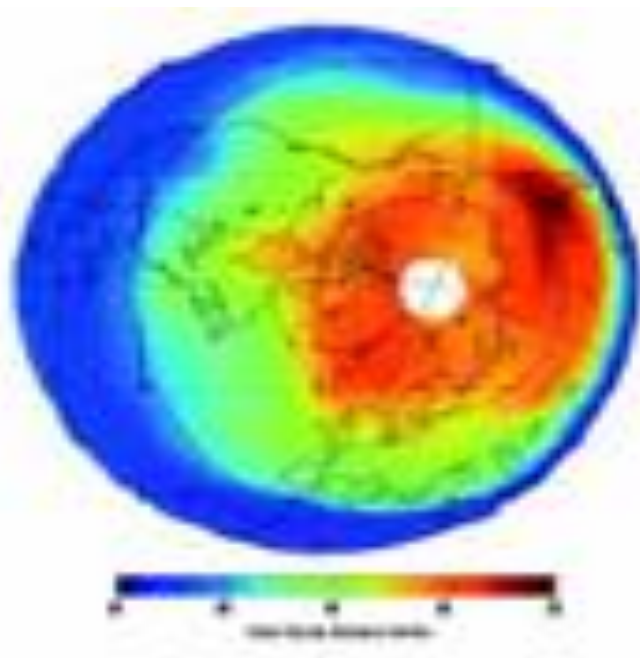
Mr.sc. Azra Rogović-Grubić, dipl. inž.građ.
**Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i
Hercegovina**

Mr. sc. Ozren Laganin, dipl. inž. poljopr.
**Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije
Republike Srpske**

Almira Kapetanović dipl.inž.hemije
Federalno ministarstvo okoliša i turizma

ZAŠTITA OZONSKOG OMOTAČA I ISKLJUČENJE IZ UPOTREBE SOOO - OPĆE NAPOMENE

Od 1928. godine koriste se freoni CFC 11 i CFC 12 u hladnjacima, a 1974. godine dokazano je njihovo štetno djelovanje na ozonski omotač. Ranih osamdesetih dokazano je oštećenje ozonskog omotača nad Antartikom pomoću NASA-inog satelita (<http://www.nas.nasa.gov/>).

ZAŠTITA OZONSKOG OMOTAČA I ISKLJUČENJE IZ UPOTREBE SOOO -
SPAŠAVANJE ZEMLJINOG OMOTAČA

Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača preuzeta je po osnovu međunarodnih pravila sukcesije SFRJ (“Sl. List SFRJ MU” br. 16/90)

Montrealški protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač također je preuzet sukcesijom (“Sl. List SFRJ MU” br. 16/90, “Sl.list R BiH” br. 13/94) ,

dok su:

amandmani Montrealskog protokola- London 1990, Kopenhagen 1992, Montreal 1997, - ratificirani od strane države BiH 2003 godine (“Sl.Glasnik BiH Međunarodni ugovori” br. 08/03) ,

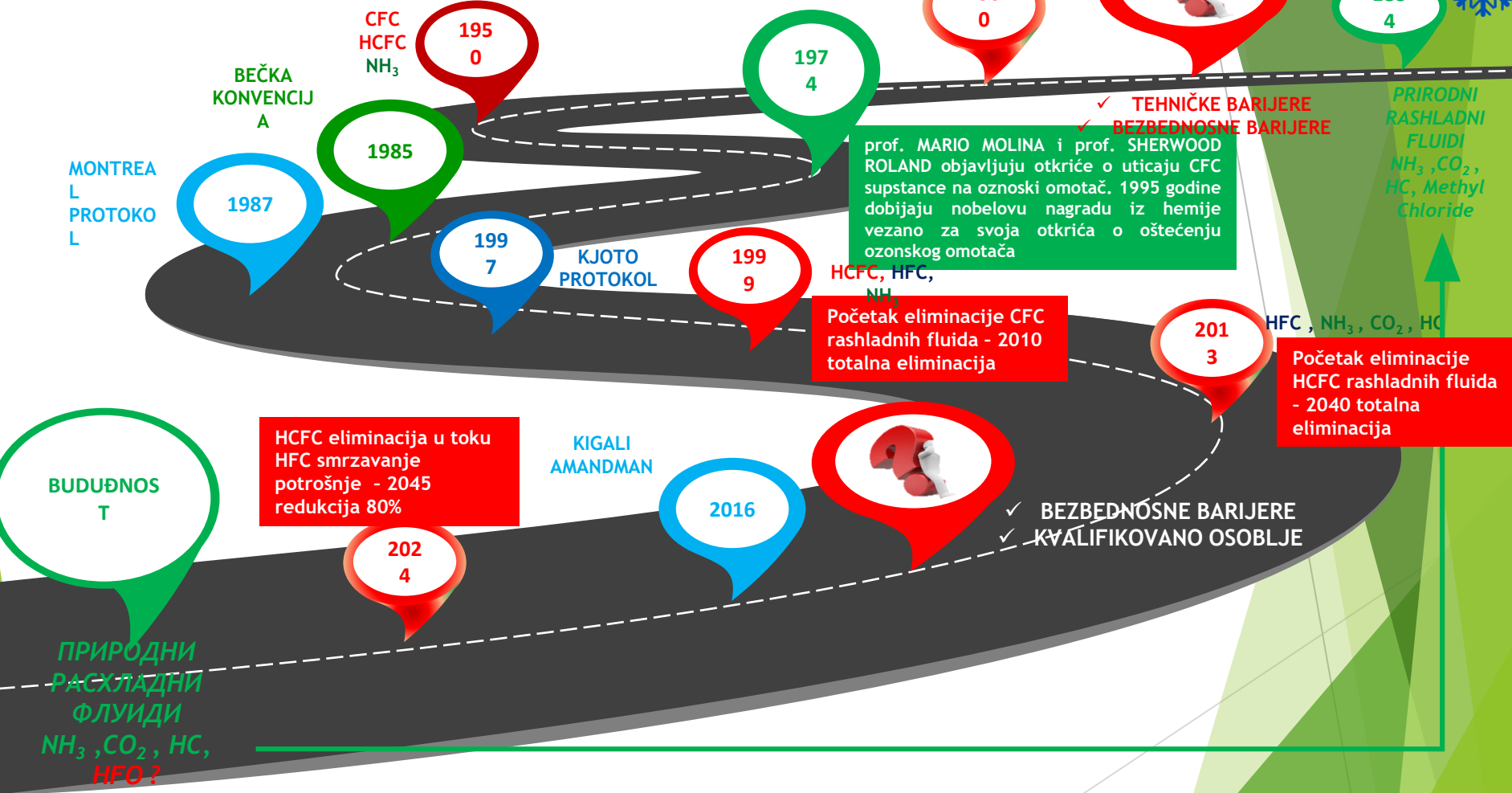
- Pekinški amandman ratificiran je u oktobru 2011. godine, te je tako BiH stekla pravo na međunarodnu pomoć u provođenju Bečke konvencije i Montrealskog protokola.

Kigali amandman, 2016- ratifikacija u BiH 2021. godine završena

✓ ISTORIJA RASHLADNIH FLUIDA

CFC, NH₃, CO₂, HC

Dio Acquis communautaire-a sa kojim se usklađuju propisi

- Regulativa (Uredba) Evropskog Parlamenta i Savjeta broj 1005/2009/EC o supstancama koje oštećuju ozonski omotač
- Regulativa (Uredba) Evropskog Parlamenta i Savjeta broj 517/2014 od 16.aprila 2014. godine o fluorovanim gasovima sa efektom staklene bašte i stavljanju van snage Regulative br. 842/2006
- Regulativa (Uredba) Evropske Komisije (EU) broj 2015/2066 od 17. Od novembra 2015 o utvrđivanju minimalnih zahtjeva i uslova za uzajamno priznavanje sertifikacije fizičkih lica koja obavljaju ugradnju, servisiranje, održavanje, popravak, stavljanje van upotrebe električnih rasklopnih uređaja koji sadrže fluorovane gasove ili prikupljanje supstanci iz električnih rasklopnih uređaja u skladu sa Regulativom Evropskog Parlamenta i Savjeta br. (EU) 517/2014
- Regulativa (Uredba) Komisije (EU) broj 2015/2067 o utvrđivanju minimalnih kriterijuma i uslova za uzajamno priznavanje sertifikacije fizičkih lica u pogledu stacionarne rashladne i klimatizacione opreme i uređaja u skladu sa Regulativom Evropskog Parlamenta i Savjeta br. (EU) 517/201

Prema Ustavu Bosne i Hercegovine, glavne nadležnosti i obaveze nadležnih upravnih organizacija u području zaštite životne sredine i prirodnih resursa su na entitetskom nivou, dok je stvaranje strateške politike i međunarodnih odnosa, uključujući sklapanje i provođenje međunarodnih multilateralnih i bilateralnih sporazuma i ugovora, u nadležnosti države.

Na osnovu navedenog, a u skladu s odredbama Zakona o postupku zaključivanja i izvršavanja međunarodnih ugovora ("Službeni glasnik BiH", broj 29/00), izvršavanje međunarodnih ugovora je u nadležnosti države Bosne i Hercegovine, te se Savjet ministara Bosne i Hercegovine stara o izvršavanju obaveza koje proističu iz međunarodnih ugovora putem ovlaštenih institucija Za implementaciju politika zaštite životne sredine koje su predmet međunarodnog ugovora, kao i operativno funkcionisanje istih na polju zaštite životne sredine je u nadležnosti entitetskih ministarstava za zaštitu životne sredine, i to Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju u Republici Srpskoj i Federalnog ministarstva okoliša i turizma u Federaciji BiH

Uvažavajući odredbe Ustava BiH koji definiše nadležnosti entiteta u oblasti životne sredine, u kontekstu ispunjavanja međunarodnih obaveza po pitanju zaštite ozonskog omotača,

Ozonska jedinica BiH sa sjedištem u Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa, i svojim podjedinicama u okviru nadležnih entitetskih ministarstava (FMOiT, MPUGiE) operativno djeluje putem svojih odjela u entitetskim ministarstvima za zaštitu životne sredine

Institucionalni okvir

- Federalno ministarstvo okoliša i turizma i Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije Republike Srpske u saradnji sa MVTEO BiH radi na implementaciji međunarodnih obaveza BiH na polju zaštite ozonskog omotača, Bečka konvencija i Montrealski protokol (uz 5 amandmana) kao provedbeni mehanizam konvencije
- Ozonska jedinica BiH sa odjelima u RS i FBiH
- Uprava za indirektno oporezivanje, Sektor carina
- Vanjsko-trgovinska komora BiH, Grupacija rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi
- Inspekcije zaštite okoliša FBiH i RS
- Fondovi za zaštitu okoliša FBiH i RS

Postojeći pravni okvir

- Uspostavljen pravni okvir za implementaciju:
- ▶ Odluka Savjeta ministara Bosne i Hercegovine o uslovima i načinu sprovođenja Montrealskog protokola i postepenog isključivanja iz upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 36/07 i 67/15),
- ▶ Zakon o zaštiti vazduha („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/11 i 46/17), • Uredba o postupanju sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i zamjenskim supstancama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 66/20), (Uredba o postepenom isključivanja SOOOSrpske” broj 66/20), prethodna uredba stavljena van snage
- ▶ Zakon o zaštiti zraka u Federaciji BiH (2003, 2010), Pravilnik o postepenom isključivanju iz upotrebe supstanci koje oštećuju ozonski omotač (2005)

- Predmet regulisanja:
- ▶ Sistem postepenog isključivanja SOOO, licence za uvoz, kvote, dozvole uvoz/izvoz SOOO i zamjenskih supstanci (F-gasovi)
- ▶ Kontrola potrošnje
- ▶ Sistem izvještavanja
- ▶ Kontrola opreme koje sadrže rashladni medij s ciljem prevencije curenja medija

Revizija pravnog okvira

- Urađena izmjena i dopuna Odluke Vijeća Ministara BiH
- Urađen Prijedlog zakona o zaštiti zraka (usvojen na Vladi FBiH, jul 2022), u parlamentarnoj proceduri donošenja

Link sadržaja:

https://parlamentfbih.gov.ba/v2/userfiles/file/Materijali%20u%20proceduri_2022/PRIJEDLOG%20ZAKON%20zastiti%20zraka%20B_compressed.pdf

Sadržaj Prijedloga Zakona o zaštiti zraka

- definisanje uslova za postupanje sa proizvodima koji sadrže ili su pomoću tih supstanci proizvedeni, način provjere ispuštanja i kontrole emisija ovih supstanci, postupanje sa tim supstancama nakon prestanka upotrebe proizvoda i opreme koji ih sadrže, način njihovog prikupljanja, obnavljanja, obrade i trajnog odlaganja, način označavanja proizvoda koji sadrži ove supstance i vođenje registra istih, detaljne uslove koje moraju ispuniti pravna lica i preduzetnici koji obavljaju djelatnost ugradnje, održavanja i/ili servisiranja proizvoda i opreme, uvođenje naknade za stavljanje na tržište supstanci koje oštećuju ozonski omotač i zamjenskih supstanci (F-gasovi)
- uvođenje ovlaštenja/dozvola za centre za osposobljavanje pravnih lica za djelatnost ugradnje održavanja, servisiranja
- uvođenje obaveze registracije vlasnika opreme u pogonu, sistem označavanja, uspostava i vođenje Registra opreme
- Informacioni sistem, te provedbene mjere: zabrane, strogi inspekcionni nadzor, kaznene odredbe

Nacrti podzakonskih akata

- Pravilnik o postupanju sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i zamjenskim supstancama
- Pravilnik o uslovima, načinu i postupku organizovanja i provođenja stručnog osposobljavanja lica koja vrše poslove sa supstancama koje oštećuju ozonski omotač i zamjenskim supstancama: definiraju se uslovi i postupak organizovanja i provođenja stručnog osposobljavanja, postupak izbora pravnih lica za organizovanje i provođenje stručnog osposobljavanja, postupak polaganja stručnog ispita, program redovnog stručnog usavršavanja, troškovi obuke stručnog osposobljavanja i polaganja stručnog ispita i evidencije o položenom ispitu lica koja vrše poslove sa supstancama koje ugrožavaju ozonski omotač i zamjenskim supstancama

Sadržaj Prijedloga Zakona o zaštiti zraka

- Federalno ministarstvo u saradnji sa Fondom za zaštitu okoliša Federacije BiH vodi evidenciju o ostvarenom uvozu/izvozu supstanci koje oštećuju ozonski omotač i zamjenskih supstanci od strane uvoznika/izvoznika sa područja Federacije BiH, te radi na uspostavi i razvoju Registra proizvoda i opreme na području Federacije BiH koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač i zamjenske supstance
- vlasnik proizvoda i opreme na području Federacije BiH koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač i zamjenske supstance dužan je dostaviti podatke potrebne za vođenje registra definisane propisom
- u toku je realizacija aktivnosti na uspostavi Registra proizvoda i opreme koja sadrži rashladni medij - saradnja sa UNDP Ured u BiH i entitetskim fondovima za zaštitu okoliša

ZAŠTITA OZONSKOG OMOTAČA I ISKLJUČENJE IZ UPOTREBE SOOO - SPAŠAVANJE ZEMLJINOG OMOTAČA

Danas Montrealski protokol broji 198 zemalja članica, od čega je 128 zemalja, s niskom potrošnjom freona i halona - obuhvaćene članom 5. Protokola.

Zemlje s velikom potrošnjom ovih tvari, razvijene zemlje (zemlje na koje se ne odnosi član 5. Protokola), ukinule su potrošnju freona i halona - tvari iz Dodatka A Protokola, no uzmemo li u obzir da razvijene zemlje čine svega 20% svjetske potrošnje tvari koje oštećuju ozonski omotač, vidljivo je kako je ukidanje preostalih 80% ključno za osiguranje očuvanja i oporavka ozonskog omotača.

Zemlje iz člana 5. Protokola imaju odgodu od deset godina za ispunjenje obveza Montrealskog protokola obzirom da moraju donijeti niz zakonskih mjera i provoditi aktivnosti kako bi efikasno spriječili daljnje oštećenje ozonskog sloja.

**ZAŠTITA OZONSKOG OMOTAČA I ISKLJUČENJE IZ UPOTREBE SOOO -
SPAŠAVANJE ZEMLJINOG OMOTAČA**

ODS	Montreal Protocol		Republic of Croatia	EU
	Industrial countries	Article 5. countries		
Terms (Consumption, Production, Import)				
CFC	1996	2010	2006	1995
Halons	1994	2010	2010	1994
Anex B (I)	1996	2010	1999	1996
Carbontetrachloride	1996	2010	2010	1995
Methylchloroform	1996	2015	2010	1996
HCFC	2030 (2020)	2040 (2030)	2016	2010
HBFC	1996	1996	1999	1996
Bromochlormethane	2002	2002	2002	2002
Methylbromide	2005	2015	2006	2005

KIGALI AMANDMAN

Koje su glavne obaveze zemlje u vezi sa Kigali amandmanom (nakon ratifikacije)?

- ▶ Da prati potrošnju i proizvodnju HFC supstanci u skladu sa rokovima utvrđenim Kigali amandmanom;
 - ▶
 - ▶ Da uspostavi i implementira sistem uvozno/izvoznih dozvola, koji koji će pokriti i nove i korištene HFC;
- do januara 2019. god koje su već ratifikovale Amandman/90 dana nakon ratifikacije);
- ▶ Godišnje dostavlja izvještaje Sekretarijatu za ozon o potrošnji i proizvodnji HFC supstanci.

U cilju ispunjavanja ovih obaveza moraju se preduzeti određeni koraci i donijeti i implementirati određna legislativa

	Zemlje koje nisu obuhvaćene članom 5, raniji početak	Zemlje koje nisu obuhvaćene članom 5, kasniji početak	Član 5 Grupa 1	Član 5 Grupa 2
HFC komponenta Prosječni HFC za dati period	2011. do 2013. godine		2020. do 2022.	2024. do 2026.
HCFC komponenta % baznog stanja HCFC	15%	25%	65%	

	Zemlje koje nisu obuhvaćene članom 5		Zemlje obuhvaćene članom 5	
	Raniji početak	Kasniji početak	Grupa 1	Grupa 2
Zamrzavanje	-	-	2024	2028
Smanjenje za 5%	-	2020	-	-
Smanjenje za 10%	2019	-	2029	2032
Smanjenje za 20%	-	-	-	2037
Smanjenje za 30%	-	-	2035	2042
Smanjenje za 35%	-	2025	-	-
Smanjenje za 40%	2024	-	-	-
Smanjenje za 50%	-		2040	-
Smanjenje za 70%	2029		-	-
Smanjenje za 80%	2034		2045	-
Smanjenje za 85%	2036		-	2047

KIGALI AMANDMAN

DOZVOLJENA POTROŠNJA HFC	Zemlje koje nisu obuhvaćene članom 5	Zemlje obuhvaćene članom 5	EU
Base line	base line 2011-2013 HFC+ 15 % HCFC potrošnje	base line 2020- 2022 HFC + 65% HCFC potrošnje	base line 2009-2012 HFC
	2019 - 2023: 90% 2024 - 2028: 60% 2029 - 2033: 30% 2034 - 2035: 20% 2036 i poslije 15%	2024 - 2028: 100% 2029 - 2034: 90% 2035 - 2039: 70% 2040 - 2044: 50% 2045 i poslije 20%	2015 ---100% 2016 – 2017 ---93 % 2018 – 2020 ---63 % 2021 – 2023 ---45 % 2024 – 2026 ---31 % 2027 – 2029 --- 24 % 2030 ---21 %

PREDLOŽENI PLAN AKTIVNOSTI

- ▶ Preliminarni koraci
 - ▶ Prikupljanja podataka o potrošnji HFC supstanci-Inventar HFC (supstanci/opreme)
 - **Aktivnosti prije ratifikacije**
 - **Aktivnosti prije prvih kontrolnih mjera (zamrzavanje potrošnje)**
 - **Aktivnosti prije prvog koraka smanjenja**

AKTIVNOSTI KOJE BI TREBALO PREDUZETI PRIJE RATIFIKACIJE KIGALI AMANDMANA

Početi sa ranim informisanjem svih zainteresovanih strana (uvoznika, servisera, krajnjih korisnika)

- *kako bi bili pripremljeni za HFC phase down i što bi omogućilo sprovođenje mjera utvrđenih Amandmanom; nastaviti i poslije ratifikacije*
- **Kroz obuke/brošure/sastanci**

Početi sa pripremom HFC zakonodavstva koje bi uključilo sve mjere neophodne za postizanje HFC phase down

-Ovo može da uključi izradu novog zakonodavstva ili izmjene i dopune već postojećeg

- ▶ **MVTEO BiH, MPUGE RS I FMOiT**
- ▶ **Odluka VM o provedbi Montrealskog protokola u BiH (Sl. Glasnik BiH 36/07 I 67/15)- uključuje i HFC supstance**

OPCIJE KOJE SE PREPORUČUJU ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE RATIFIKACIJE KIGALI AMANDMANA

Uspostavljnje kontrole emisija HFC supstanci, kao što je kontrola curenja za opremu koja sadrži HFC supstance

(u EU - 5 tona CO₂ ekvivalenta ili više i odnosi se na sve F gasove)

- *smanjiće se emisija HFC*
- *smanjiće se zahtjevi za servisiranje HFC proizvoda/ opreme*
- *uštediće se novac na potrošnji energije*

* **definisana obaveza kontrole curenja opreme za 3kg i više, kao i dostavljanje izvještaja o pregledu uređaja**

OPCIJE KOJE SE PREPORUČUJU ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE RATIFIKACIJE KIGALI AMANDMANA

Uspostaviti obavezno izvještavanja od strane uvoznika/izvoznika HFC supstanci

- pomoći će da se dobiju tačni podaci o potrošnji HFC-a koji su potrebni za izračunavanje osnovne potrošnje (base line)
- stvoriće osnovu za buduću dodjelu kvota uvoznicima

* *definisana obaveza izvještavanja*

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE DATUMA „ZAMRZAVANJA POTROŠNJE” (A5 ZEMLJE- 2024.GODINA)

Uspostavljenje sistema uvoznih kvota za HFC supstance

- ▶ *pomoći će zemlji da izbjegne neusklađenost sa odredbama Protokola (non compliance) -ako je kvota izračunata u CO₂eq*
- ▶ *omogućiće da se zadovolje potrebe za rashladnim fluidom za „stare “ uvoznike i omogućiće učešće „novih“ uvoznika u godišnjoj kvoti zemlje*
- ▶ *izuzeci iz kvota moraju biti jasno definisani legislativom*
- ▶ *Komercijalni sektor, R-404A prepoznat kao prioritete na UNIDO KIP (Kigali Implementation Plan) radionici*

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE DATUMA „ZAMRZAVANJA POTROŠNJE” (A5 ZEMLJE-2024.GODINA)

Rani početak restrikcija plasiranja na tržište proizvoda/opreme koja sadrži ili zavisi od HFC supstanci

- ▶ *omogućiće postepeno smanjenje zahtjeva za HFC*
- ▶ *dovešće do ulaska novih tehnologija na tržište koje su često i energetski efikasnije*
- ▶ *mogu se ograničiti specifični uređaji/oprema i/ili određene HFC supstance/mješavine*
- ▶ *mogu se uvesti olakšice za stavljanje na tržište non HFC uređaja/opreme*

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE DATUMA „ZAMRZAVANJA POTROŠNJE” (A5 ZEMLJE-2024.GODINA)

Uvođenje zabrane za nove HFC instalacije (uključujući proširenja postojećih HFC instalacija)

- *zaustaviće dopunjavanje HCFC ili CFC instalacija da rade sa HFC supstancama*
- *omogućiće korištenje HFC za servisiranje postojeće opreme*
- *mogu biti ograničene samo na određenu opremu npr. sa visokim GWP potencijalom*

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE DATUMA „ZAMRZAVANJA POTROŠNJE” (A5 ZEMLJE-2024.GODINA)

► **Obuka i sertifikacija RAC tehničara**

- smanjice curenja što dovodi do smanjenja potražnje za HFC supstancama
- sertifikacija treba da je zasnovana na polaganju testa
- pitanja koja se tiču alternativnih/prirodnih rashladnih fluida i tehnologija treba da budu uključena u trening programe kao i u ispitna pitanja

► **Trening za carinske službenike i ekološke inspektore**

- pomoći će da se spriječi nelegalna trgovina HFC supstanci i uređaja/opreme
- bolja kontrola opreme koja sadži supstance

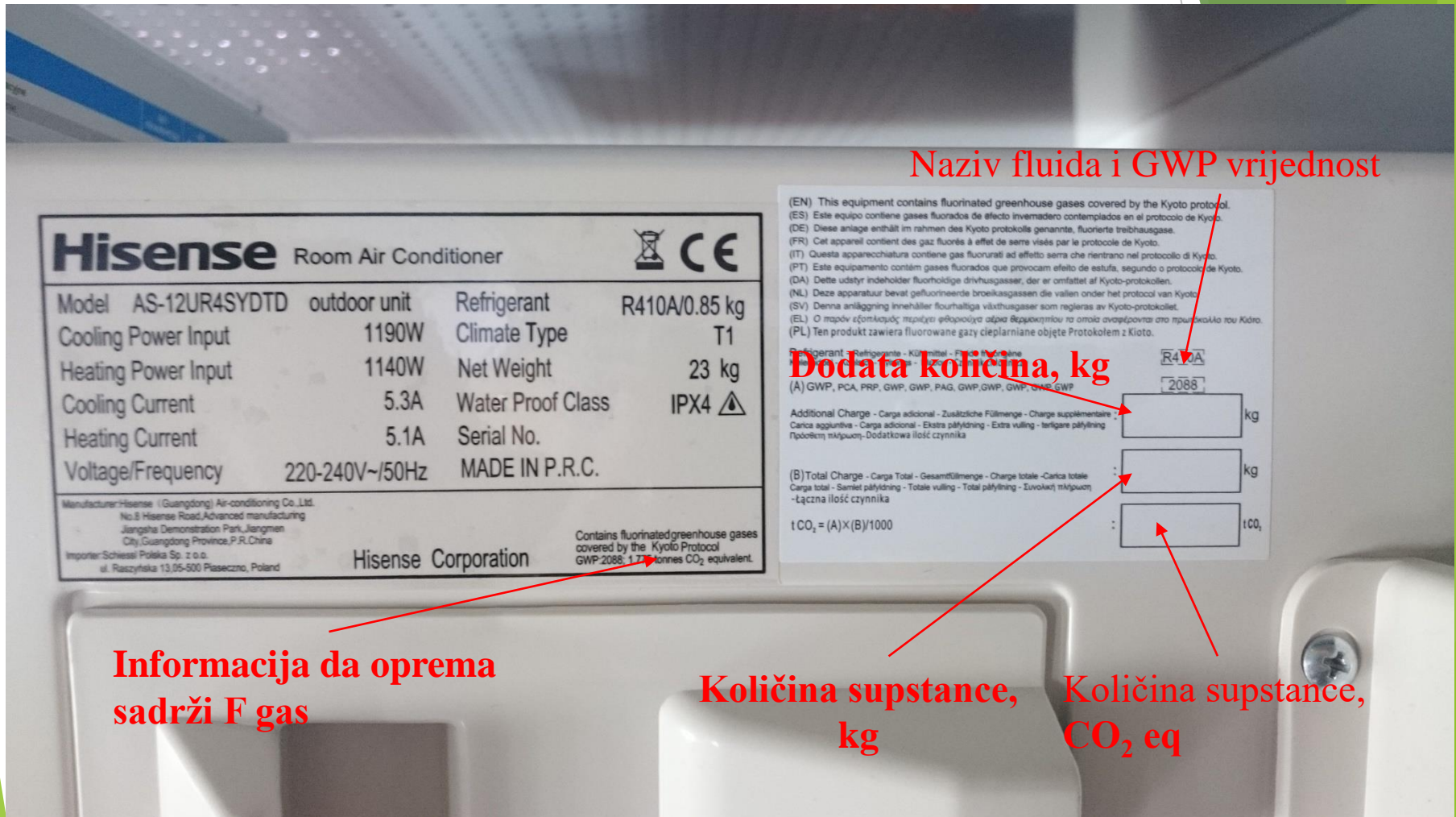
► **Usklađivanje tarifnih oznaka za HFC supstance/mješavine**

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE DATUMA „ZAMRZAVANJA POTROŠNJE” (A5 ZEMLJE-2024.GODINA)

Obavezno označavanje HFC cilindara i proizvoda i opreme koja sadrže HFC supstance

- lakša identifikacija opreme i proizvoda/ supstanci novih/ korištenih

Primjer označavanja opreme koja sadrži HFC supstance (u skladu sa EU zahtjevima)

Informacija da oprema sadrži F gas

Naziv fluida i GWP vrijednost

Dodatna količina, kg

Količina supstance, kg

Količina supstance, CO₂ eq

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE PRVOG KORAKA SMANJENJA (A5-2029.godina)

Specifični raspored smanjenja potrošnje ili upotrebe HFC supstance

- ▶ koji bi doveo do ograničavanja upotrebe HFC supstanci
- ▶ ograničio upotrebu HFC supstanci sa viskom GWP, što bi ubrzalo smanjenje potrošnje

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE PRVOG KORAKA SMANJENJA (A5-2029.godina)

Uspostavljanje HFC inventara (logbook)

- podaci o uvozu/izvozu/prikupljanju/reciklaži/ regeneraciji/ uništavanju/korištenju HFC supstanci
- **obavezan HFC logbook za opremu:** podaci o broju jedinica opreme, vrsti HFC supstanci, radnjama na uređaju, za opremu 3kg i više HFC supstanci

✓ VAŽNOST USPOSTAVA SISTEMA INVENTORIZACIJE R & HVAC OPREME

MONTREAL PROTOKOL

ELIMINACIJA SUPSTANCE KOJE OŠTEĆUJU OZONSKI OMOTAČ

DOZVOLE
UVOZ / IZVOZ

Izdaje dozvole za uvoz / izvoz supstance koje oštećuju ozonski omotač

ELIMINACIJA
INVENTORIZACIJA

IZVEŠTAVANJE
O POTROŠNJI

PRIKUPLJA PODATKE O POTROŠNJI SUPSTANCE, PRAVI ANALIZE, PRIPREMA I ŠALJE IZVEŠTAJE OZONSKOM SEKRETARIJATU

NACIONALNA
REGULATIVA

Priprema odgovarajuće nacionalne regulative da bi se postigli ciljevi Montrealskog protokola (Obaveza BiH ratifikacijom Montrealskog protokola)

KOMUNIKACIJA
SA ČINIOCIMA

Priprema kampanje za podizanje javne svesti, ima aktivnu komunikaciju sa svim činiocima u ovom procesu (uvoznike/izvosnike supstance i opreme, serviseri i servisne radionice itd.)

ELIMINACIJA
SOO

IMPLEMENTACIJA NACIONALNOG PROGRAMA ZA ELIMINACIJU SUPSTANCE KOJE OŠTEĆUJU OZONSKI OMOTAČ

MONTREAL PROTOKOL

ELIMINACIJA SUPSTANCE KOJE OŠTEČUJU OZONSKI OMOTAČ

REDUKCIJA POTROŠNJE FLUOROVANIH GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE

IZVEŠTAVANJE

O POTROŠNJI

PRIKUPLJA
PODATKE O
POTROŠNJI
SUPSTANCE, PRAVI
ANALIZE,
PRIPREMA I ŠALJE
IZVEŠTAJE
OZONSKOM
SEKRETARIJATU

✓ **KVALIFIKOVANO OSOBLJE - USPOSTAVA
SISTEMA NACIONALNE SERTIFIKACIJE
RAC SERVISERA**
✓ **PRIKUPLJANJE PODATAKA I ANALIZE -
USPOSTAVA SISTEMA
INVENTORIZACIJE R & HVAC
UREĐAJA (Registar operatera,
ovlaštenih servisera, ovlastenih lica,
REGISTAR UREĐAJA, godišnje količine
prikupljenih i obnovljenih supstanci)**

REDUKCIJA POTROŠNJE

F-GASOVA
PRIPREMA
NACIONALNOG
PLANA ZA
REDUKCIJU
POTROŠNJE
FLUOROVANIH
GASOVA SA
EFEKTOM
STAKLENE BAŠTE
(IMPLEMENTACIJA
PLANA)

ELIMINACIJA

SOOO

IMPLEMETACIJA
NACIONALNOG
PROGRAMA ZA
ELIMINACIJU
SUPSTANCE
KOJE OŠTEČUJU
OZONSKI
OMOTAČ

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE PRVOG KORAKA SMANJENJA (A5-2029.godina)

Zabrana cilindara za jednokratnu upotrebu

- ▶ spriječiće se ilegalna trgovina
- ▶ spriječiće se emisije HFCa iz cilindara za jednokratnu upotrebu

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE PRVOG KORAKA SMANJENJA (A5-2029.godina)

▶ **Dozvole za svaku isporuku**

Sprječavanje ilegalne trgovine HFC-om kroz izbjegavanje upotrebe iste dozvole više puta

▶ **Dokaz o zemlji porijekla HFC isporuke**

▶ **Dozvole za tranzit HFC supstanci**

Sprječavanje ilegalne trgovine sa HFC

▶ **Elektronski sistem dozvola**

OPCIJE PREPORUČENE ZA IMPLEMENTACIJU PRIJE PRVOG KORAKA SMANJENJA

(A5-2029.godina)

Uvođenje naknada/ekološka taksa za uvoz HFC supstanci

Smanjio bi se uvoz novih supstanci, a podstaklo korištenje supstanci prikupljenih/recikliranih/regenerisanih u zemlji

- *Takse na uvoz opreme*

- *Taksa na curenje*

OPŠTE PREPORUKE

- uvesti HFC dozvole za uvoz/izvoz i uvozne kvote;
- uspostaviti sistem prikupljanja podataka, monitoring i izvještavanje;
- evidencija o HFC supstanci i HFC opremi/uređajima;
- uvođenje ograničenja upotrebe i plasiranja na tržište HFC supstanci/HFC opreme;
- sprečavanje emisija HFC supstanci;
- obuke o sigurnom rukovanju sa HFC alternativama;
- obuke za carinske službenike i ekološku inspekciju;
- jačanje saradnje sa relevantnim institucijama;
- **Jačanje saradnje sa VTK BiH i KGH industrijom i akademijom**
- uvođenje taksi/ekoloških naknada za uvoz HFC supstanci;
- uvođenje ekonomskih olakšica za za HFC alternativne tehnologije;
- odrediti prioritetne sektore i tehnologije za smanjenje potrošnje HFC supstanci;
- **Energetksa efikasnost u KGH sektoru**
- identifikacija barijera, na tržištu, za uvođenje alternativa sa niskim GWP potencijalom;
- informisanje javnosti.

Hvala na pažnji !

The background features abstract, overlapping geometric shapes in various shades of green, ranging from light lime to dark forest green. These shapes are primarily located on the right side of the slide, creating a modern, layered effect. The rest of the slide is a plain white background.